

**АНАЛІЗ ФІЗКУЛЬТУРНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ
ТА СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНВАЛІДІВ****Олександр ГОРБЕНКО***Харківська державна академія фізичної культури*

Анотація. У статті проведено аналіз розвитку в Україні фізкультурно-реабілітаційної та спортивної діяльності інвалідів. Визначено, що фізкультурний рух в Україні з кожним роком набирає дедалі більшого розмаху, що сприяє реабілітації інвалідів та інтеграції їх у суспільство. Описано напрямки подальшого розвитку сфери фізичної культури і спорту інвалідів. З'ясовано, що переосмислюється ставлення суспільства до осіб з інвалідністю, створюються та реалізуються заходи забезпечення безбар'єрного середовища для інвалідів.

Ключові слова: інваліди, фізкультурно-реабілітаційна діяльність, спортивна діяльність.

**АНАЛИЗ
ФИЗКУЛЬТУРНО-РЕАБИЛИТАЦИОННОЙ
И СПОРТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ИНВАЛИДОВ****Александр ГОРБЕНКО***Харьковская государственная академия
физической культуры*

Аннотация. В статье проведен анализ развития в Украине физкультурно-реабилитационной и спортивной деятельности инвалидов. Определено, что физкультурное движение в Украине с каждым годом набирает все большего размаха, что способствует реабилитации инвалидов и интеграции их в общество. Описаны направления дальнейшего развития сферы физической культуры и спорта инвалидов. Выяснено, что переосмысливается отношение общества к людям с инвалидностью, создаются и реализуются мероприятия обеспечения безбарьерной среды для инвалидов.

Ключевые слова: инвалиды, физкультурно-реабилитационная деятельность, спортивная деятельность.

**ANALYSIS FIZKULURNO
AND REHABILITATION
AND SPORTS ACTIVITIES DISABLED****Alexander GORBENKO***Kharkiv State Academy of Physical Culture*

Annotation. The paper analyzed the development of Ukraine in sports and rehabilitation and sports activities disabled. Determined that exercises Movement in Ukraine every year has gained momentum, contributing to rehabilitation of disabled persons and their integration into society. Described further directions for the development of physical culture and sports for the disabled. It was found that reinvented social attitudes towards persons with disabilities, created and implemented measures to ensure barrier-free environment for the disabled.

Key words: disabilities, physical and rehabilitation activities, sports activities.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Статистичні показники чисельності населення України свідчать про те, що в країні триває демографічна криза, спостерігається стійка депопуляція. Так, за даними О.І. Шиян [7], чисельність населення України скоротилася на 12%. При утриманні такої тенденції чисельність населення до 2050 року зменшиться приблизно на 40%. На сьогодні очікувана тривалість життя в Україні є набагато меншою, ніж в інших країнах Європи. Як свідчить автор, додатковим чинником, що посилює проблему, є й те, що українці проживають менше років повністю здоровими. Виявлено, що стан здоров'я українців є гіршим за нормальний стан упродовж частини життя, що становить майже 13%. Разом з тим у розвинених країнах спостерігається процес зменшення захворюваності, збільшення тривалості життя та скорочення кількості років, прожитих зі слабким здоров'ям.

Ситуація, що склалася, як наголошує О.І. Шиян [7], потребує невідкладного спрямування зусиль і ресурсів державної освітньої політики на утвердження здорового способу життя та зміни поведінки через просвіту, зміну навколишнього середовища за допомогою законів й інших нормативних актів.

В Україні здійснюються заходи щодо розвитку фізичної культури і спорту, відпочинку і туризму [1, 2, 3]. Проте ситуація у сфері залишається складною. Найгострішою проблемою є низький рівень залучення населення (13%) до занять фізкультурно-оздоровчої спрямованості. Тому вкрай необхідно розробити заходи активізації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи з фізичного виховання, фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи в

навчальних закладах, спорту для всіх за місцем проживання та в місцях масового відпочинку населення, масового спорту, виробничої фізичної культури та масового спорту за місцем роботи громадян, фізкультурно-оздоровчої та реабілітаційної роботи серед інвалідів [5, 6].

Мета дослідження – проведення аналізу ефективності фізкультурно-оздоровчої та реабілітаційної роботи серед інвалідів.

Завдання дослідження – визначити стан та організаційні резерви фізкультурно-оздоровчої та реабілітаційної роботи серед інвалідів.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, логіко-семантичний метод, системно-структурний та порівняльно-правовий методи.

Виклад основного матеріалу. Вище йшлося про критичну ситуацію із станом здоров'я населення України. Слід додати, що різниця у тривалості життя в Україні і країнах Західної Європи становить для чоловіків майже 13, для жінок – 8 років. Показники смертності від хвороб системи кровообігу в українців, на жаль, найвищі в Європі. Наприкінці століття кількість інвалідів в Україні перевищувала 2 млн осіб [1]. Тому потреба в регулярних заняттях фізкультурно-оздоровчої спрямованості представників усіх верств населення ніколи ще не була такою гострою.

У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» відзначається, що держава регулює відносини у сфері фізичної культури і спорту шляхом формування державної політики у цій сфері, створення відповідних державних органів, фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного, нормативно-правового та іншого забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, а також визнання широкого самодіяльного статусу фізкультурно-спортивного руху в Україні і комплексної взаємодії державних органів із громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості.

У зв'язку з цим, слід розробити стратегію формування здорового способу життя на державному рівні. Не дарма в березні 1995 року Україна і Росія стали членами Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю. Вступ України до спільноти шкіл сприяння здоров'ю свідчив про пріоритети державної політики в галузі збереження здоров'я молоді та забезпечення здорового способу життя [7].

Неабияку роль відіграють і проведення соціального моніторингу та маркетингу для визначення специфічних потреб населення, зокрема у фізкультурно-оздоровчих заняттях. Адже низький рівень оздоровчої рухової активності населення стримує формування здорового способу життя, від якого на 60% залежить стан здоров'я людини.

Здоровий спосіб життя, як зазначають фахівці, має велике соціальне значення [6, 7]. Він активізує людські фактори як один з основних соціальних резервів досягнення прогресу і вдосконалення суспільства. Здоровий спосіб життя дозволяє значною мірою сформувати риси особистості, які необхідні в умовах динамічного розвитку суспільства. Це, передусім, висока розумова і фізична працездатність, соціальна активність і творче довголіття.

Державна програма розвитку фізичної культури на 2007–2011 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2006 року №1594, визначила подальшу стратегію формування здорового способу життя та виховання здорової нації і була спрямована на задоволення потреб кожного громадянина у створенні належних умов для занять фізичною культурою і спортом. Тепер необхідно проводити активну державну та громадську роботу, спрямовану на зміцнення цінностей здорового способу життя нації.

Саме фізкультурно-оздоровча діяльність інвалідів є складовою частиною їхнього дозвілля, психологічної адаптації в суспільство, підвищення їхнього фізичного та соціального благополуччя. Фізичне виховання є обов'язковим у спецшколах-інтернатах для дітей із фізичними і психічними вадами, у будинках інвалідів та інших спеціалізованих закладах для інвалідів. Адже за статистичними даними більше ніж 30 тисяч інвалідів 2007 року відвідували фізкультурно-реабілітаційні групи та спортивні секції з 25 видів спорту.

Слід зазначити, що за оцінками Міжнародного паралімпійського комітету, міжнародних спортивних федерацій спорту інвалідів темпи розвитку паралімпійського руху в Україні є найвищими в Європі. За твердженням Р.П. Карпюка, Л.П. Сущенко [4], Україна є єдиною кра-

іною у світі, у якій створена державна система керування спортом інвалідів і офіційно затверджено Програму його розвитку.

Так, зокрема, Указом Президента України від 06.04.2006р. № 290/2006 «Про заходи щодо фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів та підтримки паралімпійського та дефлімпійського руху в Україні» з 2006 року засновано 100 стипендій Президента України для видатних спортсменів із паралімпійських і дефлімпійських видів спорту та їхніх тренерів.

Не викликає сумніву, що фізкультурний рух в Україні з кожним роком стає більш популярним, що сприяє реабілітації інвалідів та інтеграції їх у суспільство. Для подальшого розвитку сфери фізичної культури і спорту інвалідів в Україні приділяється увага таким напрямкам діяльності:

- забезпечення потреб, що пов'язані із підготовкою та участю національної збірної команди України в Паралімпійських та Дефлімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи;
- забезпечення необхідних умов для безперешкодного доступу спортсменів-інвалідів до спортивних споруд та інших об'єктів соціальної інфраструктури;
- залучення інвалідів до активних занять різними формами фізкультурно-реабілітаційної та спортивної роботи, підготовка паралімпійського та дефлімпійського резервів і спортсменів високого класу;
- підтримка діяльності Національного центру паралімпійської і дефлімпійської підготовки та реабілітації [4].

За рішенням Уряду формується мережа регіональних центрів із фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт». Так, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 20 липня 2011 року № 766, регіональний центр з фізичної культури і спорту інвалідів „Інваспорт” є спеціалізованим закладом, який забезпечує розвиток фізичної культури і спорту інвалідів на регіональному рівні та проводить відповідні заходи з фізичної культури і спорту інвалідів та їх фізкультурно-спортивної реабілітації.

Узагальнення доступної інформації про діяльність центрів свідчить, що основним видом їхньої діяльності є проведення заходів фізичної культури і спорту інвалідів та їхньої фізкультурно-спортивної реабілітації. Окрім того, йдеться і про створення умов для проведення названих заходів, тобто доступу до спортивних споруд, забезпечення транспортними засобами, приміщеннями для проживання тощо.

Аналіз сфери фізичної культури і спорту в Україні свідчить, що основним напрямком діяльності інвалідів є реабілітаційний напрямок як основа формування та зміцнення психофізіологічного, професійного, соціального потенціалу особистості, розвитку технології соціальної роботи. Триває реалізація заходів щодо створення безбар'єрного середовища для інвалідів. Відбуваються зміни у ставленні суспільства до громадян з інвалідністю. Поступово затверджуються у свідомості людей принципи повноцінного життя та рівних можливостей для інвалідів. Серед основних завдань соціальної політики щодо інвалідів залишається розроблення форм та методів інформування населення щодо проблем інвалідності; реалізація заходів формування у громадськості толерантного ставлення до осіб з інвалідністю, розуміння їхніх проблем і потреб.

Висновки:

1. З'ясовано, що реабілітаційний напрямок є основним у формуванні загальної політики розвитку сфери фізичної культури і спорту щодо інвалідів.
2. Переосмислюється ставлення суспільства до осіб з інвалідністю.
3. Слід активізувати просвітницьку роботу серед інвалідів; урізноманітнювати її форми та методи.

Список літератури

1. Державна програма розвитку фізичної культури і спорту України на 2007–2011 роки. – К. : Мінсім'ямолодьспорт, 2007. – 10 с.
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» від 17.11.2009 № 1724-17. – К., 2009.

3. Національна доктрина розвитку фізичної культури та спорту. – К. : Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту, 2004. – 6 с.
4. Національна доповідь «Про становище інвалідів в Україні». – К., 2008. – 200 с.
5. *Карпюк Р. П.* Історія адаптивного спорту : метод. рек. для студ. вищ. навч. закл. / Р. П. Карпюк, Л. П. Сущенко. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2008. – 36 с.
6. Шляхи удосконалення фізкультурно-спортивної роботи з інвалідами в Україні / С. Матвеєв, І. Когут, Л. Радченко [та ін.] // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2004. – № 2. – С. 109–112.
7. *Шиян О. І.* Освітня політика з питань забезпечення здорового способу життя молоді : монографія / О. І. Шиян. – Л. , 2010. – 296 с.

Стаття надійшла до редколегії 8.05.2013